

ЭТНОГРАФСКО-КРАЕВЕДСКИ МУЗЕЙ В С. ЯГНИЛО, ОБЩИНА ВЕТРИНО, ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ

Алеко Константинов

Село Ягнило се намира на 27 км северозападно от Провадия и на 8 км северно от главния път Варна-Шумен. Разположено е в падина, източно от височината "Стената" (441 м надм. вис.), където е административната граница с Шуменска област. Старото му име е Яйла, преименувано на 14 август 1934 г. (Мичев, Коледаров 1989, 299).

Най-стари писмени известия за селото намираме в регистъра джелепкешани (овцевъди) от 1573 г. под името "Яйла" (Стойков 1964). В регистър за данък авариз от 1676 г. е посочено като "Ятмъкль Яйла" с около 10 къщи (Стойков 1971). В по-късните турски и български документи е записано като Яйла или Яйлакьой.

До Освобождението (1878 г.) селото се намирало в местността "Юртлука", на 2 км източно от сегашното му място. При настъплението на руските войски жителите му турци се уплашили и избягали в гората, която се намирала на сегашното място на селото. Там били летните кошари, но местността носела старобългарското название "Ягнилицето". Затова в 1934 г. селото е преименувано на Ягнило.

Първото българско преброяване намира селото с 586 жители, в т. ч. 531 турци и 55 цигани (Списък на населените места в царство България 1921).

През есента на 1883 г. в селото пристигнали български пратеници от с. Гюбел, каза Бандърма, окръг Бурса, Мала Азия, водени от грамотния младеж Ламбо Христов Петков. Жителите му произхождали от Тракия, най-вероятно от Чирпанско, преселени в Мала Азия към края на XVIII в. поради кърджалийските размирици. Българските делегати уговорили смяна на имотите с местни турци. Договорът с всички условия бил устен, на честна дума, без писмен документ: дюлюм за дюлюм земя, къща за къща, глава добитък за глава, за които младежът Ламбо Христов съставил само един опис.

Друга група български делегати от с. Гюбел, водена от поп Добрю "склучила договор" по същия начин с турци от съседното село Елес Факъ (дн. Доброплодно).

На връщане с българските делегати заминали турски пратеници от двете села. В с. Гюбел направили опис на българските имоти, които ще се заменят.

Размяната се извършила през есента на 1884 г. В с. Яйла се преселили 20 рода с общо 227 души гюбелци, а в с. Доброплодно 40 рода с 317 души (Янев, Събрани спомени).

Към 31 декември 1887 г. (следващото преброяване) в селото имало 284 българи и 351 турци, т. е. едно намаление със 180 души – изселените в Турция след размяната на имоти.

Към 31 декември 1910 г. селото вече брояло 658 жители, в т. ч. 516 българи, само 117 турци, 17 цигани и 8 други.

Основен поминък е селското стопанство. Обработваемите земи били около 12000 дка с плодородни черноземни почви. Засяват се главно зърнени култури и слънчоглед. До 90-те г. на XX в. се отглежда лавандула. Ягнило е покрайнина на Лудогорието, но има изобилна вода – чешми и извори.

Училището е открито през 1888 г., но учителят не е бил местен човек. Първият учител-местен жител, който прегърнал учителската професия и останал докрай в родното си място, е Иван Добрев (род. 1929 г.). Даровита натура, с културни интереси, читалищен секретар, ръководител на битов хор за малоазийски български песни. Автор на много фейлетони и карикатури, добър художник. Сътрудничил на в. "Кооперативно село", на шуменската и варненска преса. По негови чертежи е устроен новият училищен двор.

Венец на неговото дело е музеят на малоазийските българи в селото. Иван Добрев изследвал преселванията от Мала Азия в Ягнило и съседното село Доброплодно. Събрал спомени от стари хора, записвал и изучавал стари български-малоазийски народни песни.

Към 1967/1968 г. Иван Добрев започнал да събира експонати за създаване на етнографски музей на малоазийските българи. Проучил къде в България са заселени малоазийски българи. През ваканциите посетил всички села с преселници от Мала Азия, от където събрал сведения и експонати, отразяващи тяхната материална и духовна култура. Посетил селата Плевун, Железино, Железари, Свирачи, Орешино дн. в община Ивайловград; Бяла поляна, община Кърджали; селата Алеково и Александрово, Свищовско; селата Арковна, Ген. Колево, Войводино и други във Варненско.

Иван Добрев получил литература по музейно дело. Методична помощ му оказала Мария Николова, а по-късно Диана Тодорова и Лидия Петрова, всички уредници в Етнографския музей във Варна.

Етнографско-краеведският музей в с. Ягнило е открит официално на 15 март 1970 г. Създаден без инициатива и намеса на правителствени и държавни органи и институции, той е един чисто краеведски музей, който и сега функционира благодарение присъствието, грижата и надзора на неговия създател – Иван Добрев. Останал сам воин на едно благородно дело, доколкото му стигат силите и възможностите, той продължава да съхранява искрите от старото огнище на малоазийските българи, отправили се към родината – майка България, за да оставят тук своите поколения, а за себе си – вечно жилище на българска земя.

В изложбената зала е уредена в естествена големина стая, отразяваща вътрешността на българска малоазийска къща: камина, софра за хранене с наредени възглавници върху рогозката, котленик с бели калайдисани бакъри, чутура за очукване на черен пипер и много други. Изложени са красиви мъжки и женски носии. В мъжкото облекло е подчертано юнашкото, преобладава черния цвят. Женската риза е дълга, извезана с шевици по пазвите и полите, предена и тъкана от памук, от сръчни ръце. До женския костюм блести една мънистена кесийка, изплетена от моминска ръка, за да я подари на любимия с пожелание да я пълни с тежки алтъни.

Показано е овчарско облекло с всичките му принадлежности: гега, свирка, гайда, звънци (чанове) и хлопатари, голямо рало със запазен лемеж, което сякаш още пори малоазийската земя. Липсва само орачът с кратките волове.

Иван Добрев беше събрал цял комплект оръжия: кремъклии пушки и пищови, ятагани и ножове. В Мала Азия българите имали за съседни черкезки села, с които винаги поддържали враждебни отношения. Затова в полето без пушка или пищов и ятаган българите никога не излизали. Както тук в България, така и в Мала Азия, черкезите се изявявали като нагли крадци и убийци. Известно е, че те напуснали българските земи по време на Освободителната война, защото тук ги очаквало възмездие (Янев 1993, 3).

За съжаление някои ценни експонати са "изчезнали", т. е. били откраднати от музея: сребърни накити, пафти, гривни, както и една рядка сребърна, много стара монета. Изчезнали са старите кремъклии пищови и ятагани, за да украсяват стените на някои частни вили.

С общинската администрация ние постигнахме споразумение за подобряване условията в помещението на музея – ограничаване на външната слънчева светлина, подобряване на електрическото осветление и охраняване на читалищната сграда, където се намира музея.

ЛИТЕРАТУРА:

Мичев, Коледаров 1989: Н. Мичев, П. Коледаров. Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987. С., 1989.

Стойков 1964: Р. Стойков. Селища и демографски облик Североизточна България и Южна Добруджа през Втората половина на XVI в. – ИВАД, 1964, т. 15. Вж. регистър джелепкешаните в каза Провадия съставен на 12.IX.1573 г.

Стойков 1971: Р. Стойков. Селища в силистренски санджак през 70-те години на XVII в., – ИНМВ, т. VII/XXXIII/, 1971.

Списък 1921: Списък на населените места в царство България от Освобождението. – Историко-географски преглед, пор. № 5304. С., 1921.

Янев Събрани спомени: Б. Янев. Събрани спомени от стари ягниловци; Сведения от летописната книга на училището в с. Ягнило и от фондове на селото съхранявани в ОДА-Варна. (Непубликувани).

Янев 1993: Б. Янев. Искри от старото огнище. – В-к "Любородие", бр. 2/1993 г.

MUSEE ETHNOGRAPHIQUE ET D'HISTOIRE LOCALE DES BULGARES D'ASIE MINEURE DU VILLAGE JAGNILO, COMMUNAUTE DE VETRINO, DEP. DE VARNA

ALEKO KONSTANTINOV

(Résumé)

Le musée ethnographique et d'histoire locale des Bulgares d'Asie Mineure, unique de son genre, se trouve au village de Jagnilo, la communauté de Vetrino, dep. de Varna. Il est fondé vers l'an 1993 par Ivan Dobrev, ancien professeur, un homme qui s'occupe de l'histoire locale. Le musée possède beaucoup d'exemplaires précieux qui reflètent la culture matérielle et spirituelle des Bulgares d'Asie Mineure qu'ils avaient transférées en Bulgarie.